



УДК 796.51:63

Тищенко С.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму
Житомирський національний агроекологічний університет

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У процесі написання статті розкрито сутність сільського зеленого туризму, опрацьовано теоретико-методичні основи сільського зеленого туризму як нетрадиційної форми ведення господарства. Здійснено загальну характеристику нетрадиційної форми ведення господарства – сільських садиб зеленого туризму – на прикладі конкретного регіону (Житомирської області).

Ключові слова: сільський зелений туризм, нетрадиційна форма ведення господарства, зелена садиба, підприємництво.

В процессе написания статьи раскрыта сущность сельского зеленого туризма, обработаны теоретико-методические основы сельского зеленого туризма как нетрадиционной формы ведения хозяйства. Осуществлена общая характеристика нетрадиционной формы ведения хозяйства – сельских усадеб зеленого туризма – на примере конкретного региона (Житомирской области).

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, нетрадиционная форма ведения хозяйства, зеленая усадьба, предпринимательство.

Tyschenko S.V. AGRICULTURAL GREEN TOURISM IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF NON-TRADITIONAL FORM OF BUSINESS

In the process of writing the article, the essence of rural green tourism is disclosed, the theoretical and methodological foundations of rural green tourism as an unconventional form of farming are worked out. A general characteristic of the non-traditional form of farming – rural farms of green tourism – is made on the example of a specific region (Zhytomyr region).

Key words: rural green tourism, non-traditional form of management, green manor, entrepreneurship.

Постановка проблеми. З огляду на практичну відсутність державних коштів для розвитку підприємств аграрного сектора, майже кризову ситуацію розвитку цієї галузі та великий наявний потенціал земельних, рекреаційних, трудових та інших ресурсів використання нетрадиційної організаційно-правової форми господарювання – підприємництва в сільському зеленому туризмі – є одним із перспективних шляхів розвитку для областей України. Тим самим цей вид діяльності не потребує великих фінансових ресурсів (капіталовкладень), проте є досить ризиковою справою та гнучкою системою, що швидко реагує на зміни в економіці. Також сферу туризму, у якій розвивається сільський зелений туризм, можна розглядати як один із напрямів підвищення рівня соціально-економічного розвитку сільської місцевості. Існуючий рекреаційний ресурсний потенціал (історично-культурні й етнічні надбання, придатні природно-кліматичні умови, різноманітні ландшафтні комп-

лекси) використовується не в повному обсязі, а більшість туристів цікавлять переважно лікувально-оздоровчі та екскурсійні види відпочинку, тому саме така ситуація зумовлює розвиток сільського зеленого туризму у вигляді нетрадиційної форми ведення господарства, що дає можливість підвищити рівень конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту. Усе це свідчить про актуальність тематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У країнах із розвинутою ринковою економікою велика увага приділяється розвитку сільського туризму як перспективному напрямку розвитку підприємництва на селі. Вагомий внесок у вивчення цих проблем зробили такі відомі вітчизняні вчені, як С. Гудзинський, О. Онищенко, М. Орлатий, І. Прокопа, П. Саблук, М. Хвесик, В. Юрчишин, а також зарубіжні автори: Л. Ван Депоель, Ж. Вілкін, Т. Дуча, Х. Каравелі, М. Кларк, Т. Лонч та багато інших.



Питанням сільського туризму як перспективного напрямку розвитку підприємництва на селі присвячені праці таких вітчизняних учених, як В. Алексеєва, С. Гудзинський, В. Арнаутов, В. Юрчишин, В. Биркович, С. Ілляшенко, М. Костриця, О. Козловський, К. Якуба, а також розвідки зарубіжних науковців, таких як Л. Ван Депоель, Ж. Вілкін, Т. Дуча, Х. Каравелі та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сільського зеленого туризму в контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації поставленої мети було опрацьовано теоретико-методичні основи сільського зеленого туризму як нетрадиційної форми ведення господарства та здійснено загальну характеристику нетрадиційної форми ведення господарства – сільських садіб зеленого туризму – на прикладі Житомирської області.

Розвиток сільського туризму сприяє активізації місцевої економіки, створює можливість для збільшення малого бізнесу, додаткові культурні пам'ятки на основі демонстрації туристам особливостей повсякденного життя селян, розвитку ремесел [8].

Становлення й розвиток сільського туризму – це процес, який охоплює досить тривалий період часу. Перші прояви зеленого туризму були здійснені у Швейцарії, згодом – у Франції, Великобританії, Австрії, Німеччині, Угорщині. За останні 15 років він набув активного розвитку на Закарпатті в Україні, а нині й у всій країні загалом. Останнім часом сільський зелений туризм можна вважати інноваційною формою диверсифікації агробізнесу, що поступово може сприяти сталому розвитку в аграрній галузі та економіці країни. При цьому бажано використовувати стратегію центральної диверсифікації, яка базується на пошуку й використанні додаткових можливостей виробництва нових продуктів, які укладені в існуючому бізнесі. Тобто існуюче виробництво залишається в центрі бізнесу, а нове виникає з огляду на ті можливості, що виникли в освоєному ринку, використовувати технології або в інших сильних сторонах функціонування [9]. Зазначена стратегія має на меті підвищення

ефективності використання туристичних потоків, нарощування масштабів цих потоків, розширення комплексу туристичних послуг задля підтримання рівня зростання попиту в туристичній галузі, тобто підприємництва в зеленому туризмі.

Наразі функціонують такі види туризму в сільській місцевості:

– сільський туризм – відпочинковий різновид туризму, що відбувається в сільських садибах, де власник господарства надає послуги з розміщення та харчування; основна мета цього виду туризму – пасивний відпочинок і вивчення побуту селян [1, с. 155];

– агротуризм – пізнавальний та відпочинковий вид туризму, що має на меті використання підсобних селянських чи фермерських господарств або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Агротуризм – явище містке, що включає ланцюжок «турист – господар – селянське господарство – село – природне середовище» [3, с. 103];

– агроекотуризм – відпочинок у селянській родині, яка займається сільським господарством органічними (біологічними) методами (у господарствах, які мають відповідні сертифікати чи перебувають у процесі екологічного перепрофілювання) [4, с. 147].

На наше переконання, сутність сільського (зеленого) туризму найточніше висвітлено й розкрито у визначенні В. Дарчука: «вид туризму, що передбачає розміщення туристів у сільській садибі для відпочинку та отримання ними відповідних послуг (традиційних основних: проживання (екологічне, культурне, історичне розташування), харчування (екологічно чисті продукти, дегустація місцевих (домашніх) страв), розваг (участь у фестивалях, ярмарках, організації традиційних свят); традиційних додаткових: робота на фермі, городі, у саду, на господарському дворі, сіновалі, рибалка, полювання; специфічних: догляд за домашніми тваринами, катання на конях, човнах, навчання народним ремеслам тощо)» [6].

В аграрному секторі економіки Житомирської області, як і загалом в Україні, не дуже стабільна економічна ситуація, яка потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості. Однією з таких форм, як уже

зазначалося, є нетрадиційна форма ведення господарства (сільська зелена садиба) або мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників, так і споживачів продукції. Крім того, у розвитку цього сектора економіки зацікавлені всі верстви населення, а особливо сільське.

Сільський туризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком та заняттям. У центрі уваги перебувають природа й людина. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє середовище, на відміну від масового, і водночас робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дає змогу використовувати існуючий житловий фонд та не вимагає значних інвестиційних витрат. Сільський туризм можна розглядати як додатковий вид підприємницької діяльності, який дає селянам певні додаткові доходи, де задіяні майже всі члени сім'ї. Володар сільської садиби може отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від певних видів діяльності (див. рис. 1).



Рис. 1. Основні види зайнятості сільського населення у сфері туризму

Цей вид зайнятості є ще одним способом залучення надлишкової робочої сили, яка вивільнилась із сільськогосподарського виробництва, якого практично немає в області. Адже відомо, що малі підприємницькі структури в аграрному секторі економіки України функціонують на принципах самоокупності, самозабезпечення, самостійності у виборі напрямів діяльності та повної відповідальності за результати діяльності. Тому сільський туризм можна вважати одним із перспективних напрямів розвитку підприємництва в сільській місцевості.

Мале підприємництво – це будь-яка самостійна, систематична, ініціативна діяльність

(виробнича, комерційна, фінансова, страхова) підприємства та громадян, яка проводиться на власний ризик із метою реалізації економічних інтересів, де зайнято до 50 працівників, а обсяг виручки від реалізації продукції за рік становить до 10 млн грн [13]. Основними функціями малого підприємництва є формування конкурентного середовища, оперативне реагування на зміни кон'юнктури ринку, розширення сфери застосування в аграрному секторі інновацій, створення робочих місць, формування середнього класу.

Сільський туризм можна вважати підприємництвом, оскільки власники садиб створюють додаткові робочі місця, цим самим зменшуючи безробіття на селі, надають послуги, пов'язані з проживанням і харчуванням, а також атракції, пов'язані зі звичайним побутом сільського жителя (випікання хліба, рибальство, вечери при вогнищі, участь у польових роботах та святкуваннях) за певну плату, що саме є прибутком для власників такої садиби.

Сільський зелений туризм у різних розвинених країнах розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції із сіл до міст дасть змогу заощадити значні фінансові й матеріальні ресурси, адже, за підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця із сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя та роботи в селі. Сьогодні господарі понад 600 садиб із 18 областей України запрошують на відпочинок до своїх жител.

Зелений туризм підходить усім. Є активні туристи, яким потрібні скелі, річки, ліси, і все це вони можуть знайти в сільському туризмі. А є люди, яким потрібен спокій. Не важливо, який саме, головне – поруч не має бути шуму й машин, а має бути тиша й затишок, можна просто відпочити від буденного гамору. Саме зелений туризм може дати людям усе, що вони шукають: і спокій, і активний відпочинок.

Далі наведемо характеристику сільського зеленого туризму в Житомирській області.



В Україні зелений туризм практикують уже близько 20 років. У Житомирській області утворено спілку сприяння розвитку зеленого туризму в Україні, голова якої – Інна Величко. Спілка в Житомирській області діє лише 3 роки. Садиб сільського туризму на Житомирщині близько 20, вони діють офіційно та регулярно приймають гостей. На сьогодні активно відбувається робота зі збільшення кількості садиб зеленого туризму та покращення якості наданих послуг. Упродовж 2018 р. плануються навчальні семінари, що відбуватимуться в садибах тих власників, які вже мають певні здобутки й досвід та можуть допомогти студентам або початківцям.

Кожен шукає відпочинок відповідно до свого гаманця. Проте відпочинок у сільських садибах зазвичай набагато дешевший. Цей вид відпочинку – економ-варіант. Люди з невисоким рівнем доходу можуть гарно, якісно й цікаво відпочити на селі.

Спектр послуг дуже широкий і залежить від господарів садиби. Насамперед це проживання й харчування, оренда території для проведення масових заходів, екскурсій, майстер-класів. Також пропонують піші, велосипедні, кінні прогулянки, катання на квадроциклах, санях та возі, човни, участь у догляді за тваринами, оздоровчі процедури, такі як баня, сауна, масаж, лікувальні чаї та багато іншого.

У Брусилівському районі Житомирської області відпочивають переважно гості з Києва. Зелені садиби Житомирщини розраховані більше на Житомирщину, оскільки 90% відпочиваючих із Житомирщини, а 10% – з інших регіонів України. Останнім часом зелений туризм стає більш відомим для іноземців. У садибі в Городському за рік було близько десяти іноземних груп, які приїхали спеціально ознайомитися з духом українського села.

Специфікою зеленого туризму Житомирщини є те, що необхідно враховувати всі дива, які є навколо. Садиба в Городському спеціалізується на народних традиціях, звичаях, обрядах, українських стравах. Садиба в Бердичеві відтворила на Житомирщині дух і кулінарні традиції Карпат. Вони влаштовують різні атракції, пов'язані з тваринництвом. У Любарському районі діє садиба родини нетрадиційних лікарів. Вони надають послуги з оздоров-

лення душі й тіла: масаж, духовні практики, апітерапію. Знаходиться вона на березі озера, там можна скупатися, покататися на човні, порибалити, побачити бобрів, поспілкуватися з мисливцями та рибалками. У Тетереvці скоро відкриється нова садиба на березі штучного озера, спрямована на відпочинок у бані.

Перспективи розвитку зеленого туризму на Житомирщині є, проте не вистачає підтримки від держави. Якщо державна підтримка буде спрямована на популяризацію внутрішнього місцевого туризму, то, звичайно, буде розвиватись і сільський туризм. Не вистачає соціальної реклами. Адже на сьогодні це велика перспектива – залучати людей до роботи, принести в село кошти та дати людям можливість заробляти своєю працею. Екологічна продукція, яка вирощується, може використовуватись житомирцями, які живуть у місті та не мають можливості споживати свіже молоко й екологічно чисті продукти. Це не потребує багато коштів. Можна проводити навчальні семінари, рекламувати в засобах масової інформації, розповідати про позитивний досвід.

У Житомирській області існує багато садиб сільського зеленого туризму, характеристики яких наведемо далі (відомості про садиби взято з інформаційних матеріалів, розміщених у мережі Інтернет).

Культурно-мистецький центр «Поліська хата», розташований у с. Городському Коростишівського району.

Городське поселення виникло в 4 тис. до н. е. Скарбами сучасного Городського є три городища часів Пізнього Трипільля – пам'ятки археології. Природним скарбом Городського повноправно можна назвати цінне відшарування пегматиту з небаченим агрегатним скупченням мусковіту, що має наукове значення.

У 2000 р. поблизу села створено Святодухівський чоловічий монастир Київського патріархату. У монастирі зберігаються мощі великих святих: Пантелеймона Цілителя, Георгія Побідоносця, Ніни, Варвари та інших.

У селі Городському започатковано етнофестиваль «Житичі», який проводиться на території садиби-музею «Поліська хата» в декілька етапів залежно від певної пори дозрівання хлібних культур: свято «Юрія – покровителя хліборобів», свята «Зажинки» й «Обжинки»,

свято врожаю «Вклонімося додолу віночку золотому» та свято «Покрова». Протягом фестивалю організуються ярмарки, художні виставки, майстер-класи, виступи фольклорних та аматорських колективів, професійних артистів, розваги для дітей і дорослих.

Культурно-мистецький центр «Поліська хата» розташований за 100 км від Києва та за 50 км від Житомира в селі Городське Коростишівського району, яке має давню історію.

Будівля «Поліської хати» зведена з дерева зрубним способом понад 100 років тому, покрита солом'яним дахом. У жилій кімнаті чотири вікна, діючі піч і грубка, глиняна підлога.

Інтер'єр хатини відновлено максимально відповідно до реального періоду її побудови. Предмети старовини (рушники, скатертини, посуд, меблі тощо) дають змогу створити атмосферу музею в реставрованій будівлі.

Обійстя оточене фруктовим садом.

Садиба надає такі послуги:

- екскурсії для дітей, молоді, дорослих;
- піші та велосипедні прогулянки;
- поїздки на возі й санях;
- театралізовані народні свята та вечорниці в автентичному оформленні;
- майстер-класи з різних видів декоративно-прикладного мистецтва (писанкарство, вишивка, розпис по склу, художня обробка шкіри, декоративний розпис, витинанка тощо);
- пленери для художників, учнів та студентів художніх навчальних закладів;
- організація святкових дійств, родинних свят, корпоративів, пікніків;
- у хатині впродовж усього року може переночувати подружжя або компанія з 4–6 осіб;
- для відпочивальників є всі можливості для збирання лісових ягід, грибів, лікарських трав та рибалства в річці Тетерів;
- зоокуточок (ручні тварини: барани, кролі, свині, кіт та собака).

Садиба чекає на всіх бажаючих відпочити подалі від міської суєти та буденних турбот.

Садиба «Джерело 33» (Коростишівський р-н, с. Городське, вул. Джерело, буд. 33).

Садиба «Джерело 33» розташована неподалік річки Тетерів, пам'ятки «Червона гора» та природного цілющого джерела. У будинку господарів відведено дві кімнати для відпочинку гостей. Господарі ведуть справжнє сіль-

ське життя: у господарстві є корова, коні, свині, домашня птиця, кролі, вирощуються екологічні овочі та фрукти. Вони пропонують домашню сільську кухню, катання на возі, походи за грибами, ягодами й лікарськими травами.

Садиба «Шале Софія» (Коростишівський р-н, с. Городське, вул. Дубина, буд. 10).

Садиба «Шале Софія» розташована на краю села, неподалік річки та природного джерела «Чернеча криниця». В окремому будиночку є дві кімнати для відпочинку гостей, де можуть розміститись 2–4 особи. Функціонує лазня, літній душ. Господарі пропонують затишний відпочинок і доброзичливу атмосферу.

Екопростір «Тетерівський Кіш» (с. Городське Коростишівського району).

Екопростір «Тетерівський Кіш» – сімейний навчально-оздоровчий центр на березі річки Тетерів. У центрі методами екобудівництва створено кухню з терасою-їдальнею, де є можливість готувати на відкритому вогні, опалювальний будинок із традиційною піччю, великі намети з дерев'яними настилами – ліжаками із сіном, лазню, літні душеві.

Для спортивно-оздоровчих занять встановлено унікальні дитячі мотузкові майданчики, батуту, гойдалки, тренувальний плац, смугу перешкод, скеледром, тролей через річку Тетерів, будиночок для апітерапії тощо. Є власна пасіка, коні, ведеться заготівля трав і сухофруктів. Основні форми діяльності центру такі:

- проведення дитячих спортивно-мистецьких та вишкільних козацьких таборів;
- проведення фольклорних свят календарного циклу, обрядів і вікових посвят;
- організація родинних шкіл вихідного дня (спортивні забави для дітей, майстер-класи з народних ремесел);
- туристичні та альптабори (у тому числі сплави на байдарках);
- кінні прогулянки, іпотерапія;
- оздоровчі семінари, тренінги для дорослих;
- школи виживання для дітей і дорослих;
- господарські школи (семінари з екобудівництва, органічного землеробства, альтернативних джерел енергії, травництва тощо);
- майстер-класи з оздоровчого харчування (випікання хліба на заквасці, виготовлення корисних солодоців тощо).



Простір центру вільний від алкоголю й тютюну під час будь-яких заходів.

Садиба «Над Случчю» (Любарський р-н, с. Гринівці (хутір Карань), вул. Трофімова, 4).

Садиба розташована в мальовничому куточку Житомирщини біля річки Случ. Спокій, тиша та прекрасні пейзажі, можливість рибалки й «тихого» полювання дадуть змогу позбутися стресів, зняти втому й напруження, відновити здоров'я.

У господарів є коза, можна за бажання подоїти, попити корисне молоко. Харчування – вирощеними на власному городі продуктами, екологічно чисте. Проживання в затишних 2- чи 3-місних номерах з усіма зручностями зробить відпочинок справді комфортним та наповнить тіло природною енергією. Поруч розташований кабінет лікаря народної й нетрадиційної медицини, де можна проконсультуватись або продіагностуватись, а також пройти сеанси мануальної терапії, фармакопунктури, краніосакральної терапії, біоенергоінформотерапії тощо.

Українська садиба «Сила» (с. Кустин Бердичівського району).

Українська гостинна садиба «Сила» розташована за 10 км від міста Бердичева на березі річки Гнилоп'ять, упритул до мальовничого лісу. Дорога вздовж села асфальтована. Садиба перебуває в стані розбудови в етностилі. На території функціонують інсталювана будівля української хати та альтанки для відпочинку на свіжому повітрі.

Господарі пропонують кулінарні тури, катання на конях, саях, організацію різноманітних свят, майстер-класи з приготування української їжі в печі. Господар садиби – Щербина Олександр Леонідович, голова правління громадської організації Житомирського обласного відділення Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Садиба «Карпатське село» (с. Червона Зірка Бердичівського району).

На півночі України, на Поліссі, на березі річки Гнилоп'ять розкинулось місто чотирьох культур – української, єврейської, російської та польської. Саме біля Бердичева розташована садиба зеленого туризму «Карпатське село».

На території садиби розміщується колиба «Вулик» і справжній гуцульський будинок 1914 р., який знаходився в селі Снідавка Косів-

ського району, що на горі Ігрець. Матеріал – кам'яниста смерека. Будинок був перевезений до Бердичева в 2007 р., зібраний та відреставрований бригадою гуцулів. Навколо садиби – ліс із віковими дубами, що займає площу майже 1000 га. У двоповерховому будинку комфортно обладнано чотири кімнати, кухня, два санвузли, духова кабіна й ванна. Там може розміститись близько 12 осіб.

У колибі «Вулик» організуються різноманітні свята (до 70 осіб). Меню гуцульської колиби приємно здивує шанувальників кулінарного мистецтва фірмовими стравами з баранини. Пропонується катання на квадроциклі, на конях верхи, на возі, на саях, стрільба з лука, арбалета, риболовля, походи за грибами і ягодами, екскурсії до міста Бердичева (відвідання костелу Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії, костелу святої Варвари, єврейського кладовища).

Садиба «Стара гребля» (с. Облитки Радомишльського району).

Садиба розташована за 65 км від Житомира та за 115 км від Києва в екологічно чистому куточку Житомирщини – на мальовничому березі каскаду ставків на річці Пілямарка, на місці колишнього етнопоселення «Стара гребля». На території садиби облаштовані окремі місця для відпочинку, мангали для приготування їжі, тераса з каміном, будиночок на вуликах, альтанка на воді, є човни, спорядження для риболовлі. Садиба «Стара гребля» – зручне місце і для сімейного відпочинку, і для усамітнення, а також для влаштування родинних свят та невеликих корпоративів.

Пропонується змістовне дозвілля:

– для розваг – катання на човні, походи за грибами і ягодами, збір лікарських трав, організація сезонного полювання, а взимку – лижні походи та катання на санчатах;

– для самозбагачення – майстер-класи з бджільництва, лозоплетіння, садівництва, приготування етнічних страв із місцевих продуктів, пізнавальні прогулянки екологічними стежками;

– для покращення самопочуття – сон у будиночку на вуликах, відпочинок під спів канарейок та просто насолода природою.

Автономна родова садиба (м. Радомишль, вул. Шевченка, буд. 31а).

Радомишль – одне з давніх міст Полісся та України. Сучасну назву воно отримало не відразу. Радомишль уперше згадується в літописі 1150 р. під назвою Мичеськ, пізніше – Микгород. Саме стародавня назва древлянського міста походить від назви річки Мика (Мика – від старослов'янського слова «микати», що означає «жити, існувати»). Микгород – сучасний район міста Радомишля, де більше ніж 100 років виробляє продукцію відомий пивоварний завод. «Автономна родова садиба» розташована в Радомишлі, за 70 км від Житомира та за 100 км від Києва.

У саманному будинку для відпочинку гостей відведено дві кімнати з діючою піччю, гаряча вода та всі зручності є в приміщенні. Пропонуються майстер-класи із саманного будівництва, альтернативних джерел енергії, органічного землеробства, екскурсії містом.

Володимирська садиба (Брусилівський р-н, с. Привороття, вул. Шевченка, буд. 25).

Село Привороття розташоване за 87 км від Києва, за 20 км від Брусилова, за 50 км від залізничної станції «Скочище» та за 6 км від траси Київ – Чоп. Колись поселення знаходилось на перехресті доріг Київського та Чумацького шляхів, від того й походить старовинна назва села – Приворот.

Сучасне Привороття – газифіковане село з асфальтованими дорогами, де функціонують невелика церква, сільський музей, школа верхової їзди. «Володимирська садиба» розміщується на 50 сотках землі. Це великий двоповерховий будинок із садком, два маленькі будиночки для проживання гостей, лазня, дитячий майданчик, розплідник німецької вівчарки. Значна кількість різноманітних птахів і тварин (коні, вівці, кролі, кури, голуби) подарують незабутні хвилини радості відвідувачам садиби.

Пропонується проживання, харчування, лазня, барбекю, уроки верхової їзди, катання на конях, квадроциклах, екскурсії на розплідник німецької вівчарки.

Садиба «Лідія» (с. Кропивенка Володарсько-Волинського району).

Село Кропивенка розташоване на правому березі річки Ірші, поблизу Іршанського водосховища, за 180 км від Києва, за 54 км від Житомира, за 12 км від райцентру та за 6

км від найближчої залізничної станції – Нова Борова. Місцевість цікава історичними, екологічними й геологічними пам'ятками: біля села можна побачити кропивенські кургани Х – XIII ст., колонії сірих чапел, гори-громуші, у річці водиться близько 120 видів риб. У селі є рибо-спортивна база, магазин та сільський пляж. У будинку господарів відведено 2 кімнати для відпочинку гостей. Господарі пропонують домашню сільську кухню, зимову та літню рибалку, походи за грибами, ягодами й лікарськими травами.

Поселення Родових маєтків в урочищі Тартак, що розташоване поблизу села Кам'янка, в урочищі Тартак (за 15 км від Житомира та за 150 км від Києва). Основними принципами створення поселення є бережливе ставлення до природи як материнського середовища, здоровий і тверезий спосіб життя, відродження традицій рідної землі.

Господарі пропонують такі умови:

– гостини влітку (проживання переважно в туристичних наметах);

– групові екскурсії для ознайомлення з побутом та методами господарювання в садибах, органічним городництвом, будівництвом глиносолом'яних будівель;

– проведення семінарів і майстер-класів із народних ремесел («Писанкарство», «Вирізання ложок», «Лялька-мотанка», «Пошив традиційного народного вбрання», «Пошив шароварів» (м/к для чоловіків), «Батик», «Вишивка», «Плетіння кошиків», «Лозоплетіння», «Вироби із соломки», «Виготовлення обрядового Дідуха», «Виготовлення ялинкових прикрас», «Виготовлення глиняної іграшки», «Плетіння з коріння сосни», «Будівництво житла з природних місцевих матеріалів», «Органічне землеробство», «Підрізка декоративних та плодкових дерев і кущів», «Бджолярство», «Клепання коси. Косацька практика – Косовиця», «Випікання домашнього бездріжджового хліба в печі»);

– участь у святкових дійствах ведичної Русі-України за Колодаром.

Екологічне поселення «Простір Любові» (с. Лаїульськ та прилеглі до нього землі Новоград-Волинського району).

Поселення розташоване за 200 км від Києва та за 60 км від Житомира. Місця дивовижної



природної краси, річки Тня та Тенька, ландшафтні береги, ліси, долини. Колектив екопоселення «Простір Любові» сьогодні налічує 23 сім'ї (12 уже переїхали на постійне місцепроживання). Сім'ям виділено 22 га під родові помістя; 3 га займає духовно-просвітницький центр, 1 га – гостьовий центр, на базі якого будується школа. Діє Ноосферна школа, спортивний майданчик.

Успішно працює кооператив «Здравосвіт», який забезпечує членів екопоселення чистою екологічною продукцією (молочною, медом, олією, яйцями, овочами тощо). Головна мета – створення простору для гармонійного розвитку людини.

Поселення надає такі послуги:

- проживання в окремому будиночку на території гостьового центру (до 6 осіб);
- проживання в наметах на території екопоселення;
- екскурсії визначними історичними місцями цієї місцевості;
- участь у культурних святах поселення;
- семінари на теми «Нетрадиційна медицина» (система Рейкі), «Альтернативна школа» (Ноосферна за Вернадським), «Екобудівництво», «Альтернативна ЕКОноміка».

Комплекс «Ремісничий двір» (м. Житомир, вул. Богдана Хмельницького, 42).

На околиці Житомира, у районі колишнього села Крошня, відомого із XVI ст., діє унікальний комплекс «Ремісничий двір». На території комплексу розміщується єдиний в Україні музей старовинного інструменту, що налічує понад 2 000 оригінальних експонатів, діюча реконструкція давньої кузні XIX ст. та відпочинкова зона.

«Ремісничий двір» пропонує гостям затишну атмосферу в декількох альтанках, мангальний комплекс, вечірнє вогнище біля гойдалки, майстер-класи та багато цікавого. Можлива організація свят із професійними ведучими, живою музикою, фаер-шоу тощо.

Таким чином, усім садибам сільського зеленого туризму Житомирщини притаманна певна *специфіка*:

- 1) розміщення на сільських територіях;
- 2) спираючись на своєрідні властивості села, такі як відкритий простір, сільськогосподарське виробництво, контакт із природою, традиційні обряди та звичаї, культурна спадщина;

3) сільський характер як за об'єктами, так і за характером діяльності;

4) традиційність за характером;

5) різноманіття, що відображає складність сільського середовища, економіки й історії;

6) ритм сільського життя;

7) свіжа їжа, вироблена в господарстві власника садиби або в селі.

Усім зеленим садибам притаманні *рисни сільського зеленого туризму*:

а) рівновага між середовищем, економікою та соціальними аспектами;

б) інтеграція туристичної діяльності з метою охорони природи й соціально-економічного життя;

в) формування нового ставлення та поведінки як туристів, так і власників садиби;

г) використання суспільного й економічного потенціалу території.

На сьогодні особливу роль у розвитку зеленого туризму відіграють маркетингові комунікації, тобто система просування продукту на ринку. Основним складником сучасних маркетингових комунікацій є Інтернет – глобальна комп'ютерна мережа. Після того, як клієнт підбирає саме ту продукцію, що найбільше відповідає його фінансовим можливостям і смакам, він має можливість замовити її в режимі онлайн.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, Житомирська область має достатньо туристичного потенціалу для здійснення сільського зеленого туризму. Склалася сприятлива ситуація для сталого розвитку сільського туризму. Враховуючи не досить стабільну економічну ситуацію, застосування нових форм господарювання в сільській місцевості покращує соціально-економічне становище на селі.

Для підтримки розвитку нових форм ведення бізнесу необхідно здійснити такі заходи:

– удосконалити нормативно-правову базу цього виду діяльності з урахуванням позитивного досвіду сусідніх європейських держав;

– покращити організаційно-господарський механізм його функціонування та державної підтримки;

– організувати на державному рівні системи пільгового кредитування сільських господарів, які займаються прийомом та обслуговуванням відпочивальників на селі;

– удосконалити організацію забезпечення малого підприємництва;

– підвищити дієвість роботи громадських об'єднань малого підприємництва;

– розвивати систему фінансової підтримки малого підприємництва та кредитування малого підприємництва спеціалізованими банківськими установами, мікрокредитування;

– надавати інформаційне, консультативне й кадрове забезпечення;

– створити мережу інформаційно-аналітичних центрів підприємництва;

– організувати пропагандистську роботу, спрямовану на формування сприятливої громадської думки щодо підприємницької діяльності у сфері сільського туризму.

Формування державної політики щодо підтримки малого підприємництва має бути невід'ємною частиною загальнодержавної програми соціально-економічних перетворень в Україні. Створення відповідних правових, економічних та організаційних умов сприятиме подальшому збільшенню кількості суб'єктів малого підприємництва. Питання розвитку нетрадиційних форм ведення господарства – сільського (зеленого) туризму – як у Житомирській області, так і в Україні загалом є актуальним та потребує подальшого вивчення й розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пітюлич М., Михайлюк І. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка». 2011. Вип. 33. Ч. 3. С. 154–158.

2. Дарчук В. Формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Донецьк, 2014. 21 с.

3. Кудла Н. Соціально-економічне значення агротуризму в розвитку підприємництва на селі. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2004. № 3. С. 103–108.

4. Кудла Н. Вплив екотуризму на збалансований розвиток сільських територій. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. Вип. 24. С. 147–154.

5. Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський зелений туризм: організація надання гостинності. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. 148 с.

6. Гловацька В. Особливості розвитку сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності. Інноваційна економіка. 2010. № 16. С. 45–48.

7. Сільський туризм в Європі та Америці. Туризм сільський зелений. 2009. № 11. С. 13.

8. Куценко В. Розвиток сільського туризму в контексті реалізації моделі «Зелене зростання». Економіка. Управління. Інновації. 2011. № 2(6). С. 37–42.

9. Виханский О. Стратегическое управление: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Гардарики, 1998. 296 с.